

AZ ÉLET KÖVETELMÉNYEI

Február hónapban kerül hazánkban megrendezésre a Szovjet Film Unnepe. Ebből az alkalomból közöljük az alábbi részletet L. Pogozseva, »Az élet követelményei« című vezércikkéből, mely az Iszkuszivo Kino-ban jelent meg és a szovjet filmgyártás és filmművészet feladatait és távlatait körvonalazza.

A Szovjetunióban most induló 7 éves terv, amely már a kommunizmus építésének távlatait nyitja meg, a művészetek minden ágazatában jelentős új feladatok megoldását követeli. Sokszorosan vonatkozik ez a legszélesebb rétegekhez szóló művészetre: a filmművészetre. Évről évre nő és az új hét-éves tervben különösen fokozódik minden egyes szovjet film erkölcsi, politikai és esztétikai jelentősége. Megnövekszik az igény a filmművészet iránt, amely arra hivatott, hogy sajátos kifejező eszközével megörökítse a szocialista rendszer eredményeit, világosan megmutassa a szovjet haza jelenét és jövőjét és mindazt az újat, ami korunkat jellemzi.

Ha az új és nagy feladatok előtt, a szovjet filmművészet felméri eddigi eredményeit, nem kevés hazai és külföldi sikerről számolhat be, a többi között olyan filmekről, mint a hazánkban is bemutatott »Szállnak a darvak«, a »Csendes Don«, »A negyvenegyedik«, a »Múló évek«, a »Dal a tengerről« stb. Az 1957—58-as év a fordulat évének tekinthető a szovjet filmművészetben. A korábbi esztendőkhöz képest sokkal több filmet készítettek, döntő szerephez jutottak a köztársasági filmstúdiók; megsokszorozódott az alkotó aktivitás, sok tehetséges fiatal kapcsolódott be a filmgyártásba, egészségesen fejlődött a vitaszellem. A jelen ábrázolása azonban mindezekig még nem vált uralkodóvá a szovjet film témakörében. Aránytalanul sok klasszikus irodalmi művet filmesítettek meg, történelmi, forradalmi témákat dolgoztak fel, s még a mai témájú filmek nagy része is a honvédő háború cselekményeiből indul ki.

A 7 éves terv minden eddiginél inkább megköveteli, hogy mindaz, ami a szovjet életet jellemzi — a gigantikus építkezések, a falu végleges átalakulása, a történelmi jelentőségű tudományos felfedezések, a nép műveltségi fokának rohamos emelkedése, az egyre erőteljesebb békeharc — s elsősorban maga a kor hőse, a tervet végrehajtó szovjet ember, kerüljön a filmművészet középpontjába.

Az utóbbi években készült falusi témájú filmek még korántsem merítették ki a szovjet mezőgazdasági építkezés nyújtotta gazdag lehetőségeket. Megfilmesítésre vár az új kolhozélet megannyi regénye, lírája, drámája, megformálásra vár a falu hőse, aki évről évre nagyobb földterületet hódít el a természettől az ember szolgálatára.

A szovjet munkásember típusának ábrázolása terén jelentős tradícióval rendelkezik a szovjet filmművészet. Pl. a »Nagy élet«, a »Kormány tagja«, a »Zsurbin család« alkotói bátran, új eszközökkel nyúltak a munka témájához és állították azt alkotásuk középpontjába. Mindamellet számos mai témájú film laposan, egysikúan taglalja a hétköznapi élet apró-cseprő ügyeit, a középszerű családi konfliktusokba bonyolódva, nem látja meg az emberek jellemében, egymásközi viszonyában, a társadalomról, az életről és a munkáról alkotott felfogásában az új kor vonásait.

A Kard és kocka egyik jelenetét magyarázza!

démista lány a másik — összeházasodnak. Nagy tervekkel, merész álmokkal indulnak az életnek. A fiatalember könnyen és hamar lemond róluk. Mindenáron Pesten akar maradni és sok pénzt keresni, s a szerényebb jövedelmet biztosító laboratóriumi kutatómunka helyett titkárként helyezkedik el egy külkereskedelmi vállalatnál. A lány, aki kezdetben könnyebbnek és felületesebbnek látszott, nem mond le önmagáról. Inkább vidékre megy, hogy tanulhasson, fejlődjön, kedve szerinti szerepeket játszasson. Felnőtté érik, férje fölébe nő. A férfi lába alól elvész közben a talaj. Megalkudott, de nyugtalan, lelkiismeretfurdalásai vannak. A házasságon repedések keletkeznek — szakítanak. Tragédia? Nem! Nincs lezárva a kivezető út. A fiú újra kezdi az életét, alulról — gyalog. Talán még sikerül megvalósítani az álmokat, visszanyeri lelke nyugalmát, talán még egyszer összekerülhet a lánnyal is...

— Más téma?

— Van az is! Ez 1941-ben játszódik a Havasokban, egy zárt kis faluban, s a háború zaja alig-alig hallik ide. Egy kistúról szól a film, aki itt, ebben a viszonylagos nyugalomban az anyától és nagypától hallott mesevilágban él. A gyerek lekerül a faluba és tragédiákon át ismerkedik meg az élettel, amelyben kegyetlenebb sárkányok dúlnak, mint a mesékben. Egy év alatt fel-

nőtt lesz. Ebben a filmben, ha rendezném, azt keresném, hogyan lehet a szegény emberek mindennapi küzdelmeiben a lírát, az élniakarás derűjét és erejét bemutatni...

— Milyen probléma izgatja rendezés közben minden filmnél a legjobban?

— A hitelesség! Magam is, de több rendező velem együtt, azt keresik, hogyan lehet olyan modern játékstílust megteremteni, amiből a néző nem érzi: játszanak. A mai élet természetes viselkedését szívesebben látnám a vásznon.

— Hogyan egyeztetheti össze ezt az elképzelését azzal, hogy a film, mint minden művészet, sűrített. Kevesebb idő van bizonyos dolgok ábrázolására, úgy tűnik tehát, lehetetlen életszerű természetességgel játszani...

— Ez igaz. A film sűrített hatásokkal ábrázol. De helytelenít, hogy mi egy-egy gesztust, vagy mozdulatot a kelleténél jobban aláhúzzunk, ha a rendezői technikai lehetőségeket a kelleténél jobban igénybe vesszük és jobban kiélezzük a jeleneteket. A mi filmjeinkben erre sok példa van. Talán onnan is ered ez a hiba, hogy színészeink zöme nagy színpadi múlttal rendelkezik, s a filmen is színházi játékot játszik, pedig a kettő merőben különböző.

— Erre példa?

— A Gyalog a menyországban egyik izgalmas problémája a házastársak szakítása. Színpadon két sü-

A Bakaruhában — Csikós Rózsival

ritett, feszült drámai jelenetben követhetnének ez be. A filmen a folyamatot, a hangulatot, a hatásokat keresném. Ezt az ábrázolásmódot tartom modernnek is.

— Modern alatt filmszerűt ért?

— Nem feltétlenül! A némafilmekben nagyon sok olyan filmszerű ábrázolásmódot alkalmaztak, ami ma is hat, ma is tetszik, modernnek tűnik, mint például az Anya és a Patyomkin. Viszont az Extázis minden filmszerű részlete ellenére sem hat modernnek, s a mai nézőt megmosolyogtatja. És most érkezünk talán a fejtegetéseim végére. Sokan »filmszerűség« címszó alatt azt várják a rendezőtől, hogy mindenáron meghökkenjen, szinte zsonglőrként brillirozzon mestersége fogásaival. Gondolom, a filmszerűsége elsősorban nem az jellemző, hogy keresett, hivalkodó. A legmerészebb megoldásoknak is helyük van akkor, ha nem pusztán a külsőséges hatásért használjuk őket, nem helyettesíteni akarunk velük valamit, hanem a lényegét ábrázolni. Egy-egy nagyon ötletesnek ható szimbólumról a leglaikusabb néző is elismeréssel állapítja meg, milyen »filmszerű«, — pedig lehet, hogy adott esetben a lelkiállapot kifejezésére egy táj, vagy egy színészi gesztus, kézmozdulat, tekintet, szemvillanás — minden szimbólumnál filmszerűbb megoldás! Szükséges a képzelet szárnyalása, de nem könnyebb feladat néha ellenállni a harsányság csábításának

és a drámai izzást, hangulatot finomabb eszközökkel megteremteni.

Művészi hitelesség, modern stílus, filmszerűség, sok külföldi filmet végigelemlünk ebből a szempontból. Így kerül a szó a koprodukciós filmekre.

— A koprodukciónak sokféle fajtája van, de szerintem nem mindegyik jó és főként akkor nem jó, ha a koprodukció erőltetett. Általában, véleményem szerint, nehezen tudja az egyik ország művésze a másik ország jellegzetességeit ábrázolni. Csodálkoznék például, ha jó film volna az amerikai Karamazov testvérek. A koprodukció akkor indokolt, ha a film témája, például bizonyos történelemadta tények ezt megkövetelik. Szerintem szükségtelen arra törekedni, hogy feltétlenül mindenből kettő legyen: két rendező, két operatőr, két főszereplő... Egészségesebb megoldás, ha a kicentizések helyett egy gazdája van a filmnek. Az együttműködés a témából, a film szelleméből adódjék.

A cikk elején azt írtam: Fehér Imre útközben megállt beszélgetni. E beszélgetés természetéből adódik, hogy sok helyütt nem kiforrott gondolatokat közölt velem, néha éppen a témaadta észrevételeket, máskor viszont már sokszor megemésztett, végiggondolt következtetéseket. Az egész így együtt, talán kicsit egyenetlenül hat, de vázlatnak jó lehet. Gyorsfénykép egy tehetséges fiatal rendezőről. PONGRÁCZ ZSUZSA